

HISPANA ESPERANTO

Ilustrita ĉiumonata gazeto, por la propagando de Esperanto kaj diskonigo de la Historio, Arto, Literaturo, folkloro kaj naturaj belaĵoj, de nia lando.—Redakcio: JACA, provinco de Huesca.—Julio Mangada Rosenörn

III^a
JARO

NUM. VI. — JUNIO

III^a
JARO

Kapitelo reprezentanta la Naskiĝon de Jesuo.

LA POEZIO DE LA HISPANAJ ARABOJ KAJ ĜIA INFLUO EN LA KRISTAN-HISPANAN KAJ EN TIUJN DE ALIAJ SUDAJ POPOLOJ (1)

I

Oni parolos antologie koncize pri la disvolviĝado de la poezio ĉe la araba Hispanujo.

Abul-Abbas venkis en Oriento la *Omiadojn*, kaj li ordonis ekstermi ilin; sed iu el la forkurintaj venkitoj, vokite de la andaluziaj maŭroj, la princo *Abderrahaman*, venis al Hispanujo, starigante sendependan tronon en Kordobo. La talenta kaj klera princo vekis entuziasmon kaj emojn al la poezio kaj kulturo, kaj jen kial ĝermis kaj fruktiĝis la poezio, la filozofio kaj la sciencoj en Kordobo, kiu fariĝis tiel sola eŭropa fokuso de granda civilizacio dum ses jarcentoj; kaj tiagrade, tiel delikate, entuziasme perfekte kulturis la poezion tiom da multenombraj personoj, ke, laŭ grafo Schak, «la listo el andaluziaj araboj poetoj formus serion el volumoj laŭ granda formato».

Al-Hola diras, ke, ĉe la palaco de *Abderrahaman*, oni okazigadis festojn pri literaturo, dum kiuj la ĉeestantoj recitadis versaĵojn, kaj ke eĉ la reĝo mem verkis versaĵojn. La reĝo semis palmsemon, kiun oni alportis al li de Oriento, kaj palmo naskiĝis kaj kreskadis, kaj la palmo inspiris lin por verki versaĵon el kiu jen fragmento:

«Tú también eres, joh, palmal,
en este suelo extranjera.
Llora, pues: mas siendo muda,
¿cómo has de llorar mis penas?
Tú no sientes, cual yo siento,
el martirio de la ausencia.
Si tú pudieras sentir,
amargo llanto vertieras.»

.....

(Hispana traduko.)

(1) Vidu «La grafo de Schak», sur paĝo 7.ª de la n-ro. de februaro de 1928 de ĉi revuo.

«Ankaŭ estas ci, ho, palmo!
fremda en ĉi tiu tero.

Ploru, do: sed ci, ja muta,
kiel plendi pro l' ĉagreno?

Ci ne sentas, kiel mi
martirigon de l' foresto.

Se ci povus tiel senti,
ci maldolĉajn larmojn verŝos.»

.....

Dum la araba unuiĝo en Hispanujo, dum la Kalifato, la reĝoj havis ĉe la kortego poetojn, kiujn la reĝo salajrigis, rekompencis kaj honoris, speciale plej eminentajn: kiel *Ybn-Abd-Bebbhi*, je la tempo de *Abderrahaman III^a*; *Ybn-Derradsch*, *Yusufar-Ramadi* kaj *Said*, je la tempo de *Almansur*.

Kiam la Kalifato disiĝis kaj multenombraj regnoj stariĝis, ne dekadencas la poezio, kiu akiras altvaloran gradon en Seviljo dum la regado de la reĝo kaj rimarkindega poeto *Al-Motamid*.

Kun la celo helpi la hispanajn arabojn, venis al Hispanujo la *Almoravidoj*, kaj kvankam *Yusuf* venkis la kristanojn, ankaŭ li submetigis poste la arabajn reĝojn, kaŭzante la dekadencan de la poezio, ĉar la fanatikeco de la venkintoj anstataŭis la harmoniajn kantojn de la poetoj per la monotona pastraj psalmoj kaj per la bruoj de la sabroj, laŭ *Dozy*: la toleremo fariĝis fanatikeco; la klereco, superstiĉo, ĉar la *Almoravidoj* estis *Berberoj*, fremdaj je la arabaj eleganteco kaj scio; sed ilia regado ne estis sufiĉe longedaŭra por estingi la civilizacion, kiu tiel profunde enradikiĝis en Hispanujo, laŭ opinio de grafo *Schak*; kaj laŭ tiu de la klera arabemulo *Julián Ribera Tarragó*, precize dum ilia regado «floris en la araba Hispanujo la populara poezio, formo plej bonega el ĉiuj de la ceteraj popoloj de la mondo» rimarkigante, kiel pruvon, la kantan de *Abencuzman*, kaj eĉ samtempe briladis en Andaluzio granda aro el plej eminentaj filozofoj de Eŭropo: *Avenzoar*, *Avenpace*, *Aventofail*, k. c., el kiuj *Avenpace*, naskiĝinte en Zaragozo je la fino de la XI^a jarcento, jam verkis je 1118 tekstojn pri Logiko, estante la unua hispana filozofo elĉerpanta frukton el la verkoj de la arabaj orientaj filozofoj kaj kulturiganta la Filozofion kun plena sukce-

so, kiel atestas liaj ĉefaj verkoj, kiuj estas ĉe la Biblioteko de l' *Escorial*, kaj «La Adiaŭanta letero» («*Reselatal Gadeh*»), kiun hebree tradukis *Juda-Ben-Vives* je la komenco de la XIV^a jarcento, kaj kiu estas en la nacia pariza Biblioteko, per kiu oni konstatas, ke *Avenpace* jam starigis la doktrinon pri *anima unuiĝo* aŭ *sola animo*. Ĉi tiuj grandaj filozofoj estis antaŭuloj de la tutmondfama *Averroes*, spertega kuracisto, genia poeto kaj klerega filozofo disvastiganta la aristotelan doktrinon kaj fondanta la *Averroismon*.

Poste, sub regado de la *Almohadoj* kaj *Benimerinoj*, la poezio atingis grandan disvolviĝon, kaj nur ĝi ekdekadencis je la fino de la mahometa regado, ĉar la perdo de la plej belaj kaj riĉaj urboj estis kvazaŭ terura frapo por la liriko de tiu razo el poetoj. Forpelite el Hispanujo kaj rifuĝinte en Maroko kaj Alĝerio, ĉi tiu popolo falis en tutplenan nescion.

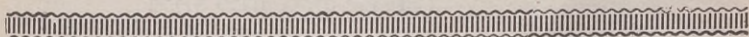
Pri la karaktero, teknika formo kaj literaturaj specoj de la hispan-araba poezio, estas konstatite: ke la karaktero estis super ĉio lirika kaj subjektiva, ĉar la araboj kantas la feliĉajn aŭ malfeliĉajn okazintaĵojn, la naturon, k. t. p., nur laŭ siaj sentoj, deflankigante aŭ neatentante la priskribantan parton. Ĉi tio ne signifas, tamen, ke la hispanaj araboj ne estu sciintaj absolute la epopean poezion, ĉar estas konataj multaj poezioj tiaj; sed la hispanaj araboj ne produktis iun eposon, ili miksis fojojn, kiel en ĉiuj poezioj, epopean kaj lirikan-karakterojn. Ili ne konis la dramatan poezion, tial la eminentega *Averroes*, per sia «Parafrazo de la Aristotela Poetiko», difinas la tragedion arto por laŭdi, kaj la komedion arto por cenzuri.

Afektaj kaj strangaj eĉ groteskaj bildoj karakterizas la araban poezion same, kiel ankaŭ tre beligita kaj ampleksa esprimmaniero aŭ parolturno kaj superregeco de la teknika parto, tiagrade, ke *Schak* opinias: «ili antaŭ ĉio estis lertaj kaj subtilaj gramatikistoj, kaj la meriton de iliaj verkoj oni taksis pli kaŭze de la metrika kaj filologia kombino, ol kaŭze de la poetika energio». Jen kial por ni ĉi tiuj versaĵoj estas senspritaĵo kvankam artifike belaj.

Je la unuaj tempoj, serĉante la klasikismon, oni imitis la *Mualakat* kaj *Hamara*, konsiderante ĉi tiujn modeloj, priskribante laŭ necese la dezerton kaj kantojn al herooj kaj lokoj orientaj; sed baldaŭ la temoj pri ĉiaj okazintaĵoj en Hispanujo

kaj pri la beleco de la hispana lando influis la *Kasidas* (versaĵojn) de la poetoj.

Je la IX^a jarcento oni elpensis versaĵon, kiun *Schak* nomas *nuvasĉaja* (*nuvasĉaha*), kiu populariĝis, kaj la plej famaj poetoj por ĉi tiu versfarado estis *Ybn-Abd-Rebbihi*, *Ybn-Zohr* kaj *Ybn-Baki*. Sed la plej populara versformo naskiĝis, laŭ estas dirite, dum la epoko de la *Almoravidoj* kaj kiun Ribera alnomis *zegel* (*zeĥel*), kaj *Schak zadschal* (*zadsĉal*). La lingvo de ĉi tiuj versaĵoj estis la vulgara strata lingvo kvazaŭ ĵargono, kaj oni verkis ilin por esti kantataj antaŭ la publiko ĉe la stratoj kaj plaĉoj, ĉar *zegel* arabe signifas «kanton aŭ baladon kantatan plenvoĉe» kaj kiuj enhavis du apudmetitajn aferojn aŭ temojn por ĉiu el la du partoj de la versaĵo: la unua parto, kiun *Abencuzman* alnomas *tagazol*, celis altiri la publikan atenton per spritaj bakusaj aŭ erotikaj temoj; la dua, kiun ankaŭ *Abencuzman* alnomis *macih*, celis la ĉefan aferon por laŭdi personon, al kiu oni dediĉis la versaĵon per lastaj strofoj, kiuj estis vere la dediĉaĵo aŭ *endresa*. Sen la unua parto, la publiko — laŭ Ribera — ne estus tolerinta aŭ aŭskultinta pacienceme nuran laudkanton.

POPOLAJ KANTOJ

La popola kanto estas la esprimo de la homa sento kiel ideo kaj emocio samtempe, kaj ĝiaj versaĵoj kaj muziko vidigas ĉion plej profundan kaj sanan de la esenco de popolo. La emocio estas la animo de la popola kanto, ĉar atentu, ke, kiam emocio tute regas nin, niaj diroj estas kvazaŭ kanto; kaj la lirikeco de la popola kanto estas kiel eble plej granda spiritaltiĝo vidiganta la popolan psikologion. La popolaj kantoj, do, estas kvazaŭ floraro de la anima kampo en kiu radias kaj belvidiĝas la plej delikataj specimenoj el belaj kaj superegaj sentoj; tial estas altŝatata kaj ĉiamdaŭra emocio plezuriganta la kono pri tiuj popolkantoj, kiuj allogas kaj ravas la korojn. Ni, esperantistoj, kvazaŭ nelacigeble laboremaj abeloj, per la fortaj fidindajflugiloj de l' Esperanto, povas flugadi por delikate gustumi la riĉan pole non de l' popolaj sentoj, kaj per ĉi tiu ni povos fabriki al ni la plej bongustan el la mieloj: la SENTON PRI PACO, AMO

kaj RESPEKTEMO RECIPROCAJ INTER ĈIUJ HOMOJ. Ni, tial, diskonigu la popolajn kantojn.

Kanto de la barktrenistoj de l' Volgo.

Ĉi tiu kanto estas tre malnova kaj malgaja kaj ĝin kantis la malfeliĉuloj, kiuj trenis la barkojn en la riverego Volgo. La kanto aludas per sia sola strofo, kiun mi konas, prapatran kutimon por plekti la branĉojn de betulo dum ripoztempo aŭ dum festtago, laŭ signo de plena ripozo kaj libereco, malfarante la plektitaĵon je la laborrekomenco; sendube la malfeliĉuloj, plektante la betulajn branĉojn, koncernis sian servuton, kaj, malplektante ilin, sian sopiratan liberecon. La kanto vidigas la malrapidan paŝadon, sur la bordoj de la granda rusa rivero, de la malfeliĉuloj trenantaj la barkojn, unuigante per la takto dolora sed majesta la trenforton ĉies, opigante forton kaj sopiron ĝeneralajn; la kanto sentigas la penadon kaj la sopiron. Belega, emociiga kanto trafanta la plej profundan senton, kiu inspiris min por verki la jenajn strofojn, el kiuj la unua estas kvazaŭ traduko:

I

Ho, ve! Jam... Ho, ve! Jam
vi malfaru, ve dolor'!...
Ho, ve! Jam... Ho, ve! Jam
la branĉplektitaĵon, for
plektitaĵon de l' betul'
foli plena. Ho, ve, mizerul'!
Nepre, jes, nepre, nepre mizerul'!
Nepre, nepre, mizerul'!

II

Nun, ho ve!... Nun, ho ve!
jen laciĝa la labor'...
Nun, ho ve!... Nun, ho ve!,
tre dolora por la kor',
ĉar en Volga la spegul',
la branĉplektitaĵon de l' betul',
nune ne plu ja vidas mizerul';
jam ne vidas mizerul'!

III

Jen, ho ve!... Jen, ho ve!,
de l' betulo for la rav'...
Jen, ho ve!... Jen, ho ve!,
tre mizera mi, la sklav'!
Jen labora la terur':
treni pene barkon per la ŝnur'
ĉiam, jes, nepre treni sen murmur',
nepre treni sen murmur'!

IV

Nu, ho ve!... Nu, ho ve!;
jen de l' vivo la mizer'...
Jes, ho ve!... Jes, ho ve!,
la plej granda sur la ter';
ĉar jen homo kiel brut',
de la vivo, oh ve!, dum la tut';
certe, jes, certe, certe dum servut',
certe certe dum servut'!

V

Ho ve, kor'!... Ho ve, kor'!
Pro laciga mia pen'...
Ho ve, kor'!... Ho ve, kor'!
jen profunda la ĉagren'!
De la koro, dum la tir',
silentiĝas tute ĝia dir',
jen nur por liberiĝo la sopir'
de mizera la martir'!

Julio Mangada Rosenörn.

PRI MITOLOGIO

Koni Mitologion estas tre interese, ĉar tiu kono tre bone instruas, pro kio, de vidpunkto tute neŭtrala, ni sinsekve pri-traktos ĝin.

Antikva Monahejo San Juan de la Peña (Huesca).

ĤAOSO

Ĥaoso estas origino de sanktaj libroj kaj de mitologiaj fabeloj; laŭ mitologiistoj, ĝi estas Dio, kies posteno estis apartigi materiajn elementojn de la Universo, kiam la elementoj estis formantaj konfuzan amason.

Ovidio, per belegaj versoj, diras, ke Dio aŭ la Naturo, nekreinte ion, apartigis la elementojn... Inter la antikvuloj, la Naturo, kiun ili nomis *Agens-Agentis*, estis kvazaŭ universala ministro de la kreanta *Ĉiompovulo*; tial *Ovidio* ne donas al ĝi kreantan kapablecon, nur li donas al ĝi kapablon por reguligi la kreitaĵojn.

Primitive oni nomis *Ĥaoson Ofiono*, kaj oni reprezentas lin je la momento kiam li apartigas la elementojn ĉe ardanta lumfokuso, kies radioj disigas la ĉirkaŭantajn densajn ombrojn, kiuj aperas ĉe la fundo. Iu aldonas al tiu alegorio fragmenton de l' Zodiaco kaj kelkajn astrojn, por montri, ke post la laboro de *Ofiono*, la ĉiela arkaĵo fariĝis sidejo de steloj.

Laŭ la greka *Theodotion*, en la internaĵo de la tero loĝis *Ĥaoso*—personiĝo—kun *Eterno* kaj *Demomorgono* (kunmetita nomo el *daimon*-genio, demono-kaj *gorgos*-terkulturanto), kiu estis malpurega maljunulo, kovrita de musko, kaj kiu senpacience suferis pro absoluta neagado. Iam, laca pro enuiganta mallaboremo, li faris el nekonata substanco bulon; li saltis sur la bulon, kiun li ruligis en la spacon, tiel ĉirkaŭirante la teron, kaj tial kaj tiel li formis la ĉielon; li naskis *Uranuson*, kiu personigas lin, kaj preterpasante la montojn *Aeroceraŭneoj* (montoj *vunditaj de la fulmo* estas la signifo, eble vulkanoj, kaj la fantazio aŭ imago atribuis internan fajron de tiuj masoj al fulmo), el ĉi tiuj *Demomorgono* prenis fajran materion kaj, ĵetante ĝin en la ĉielon, li kreis la *Sunon*, kiu siavice naskis la *Nokton*.

Laŭ iuj, *Ĥaoso*, pro akraj doloroj, malfermis sian bruston kaj el ĝi eliris *Malpacon*, *Panuson* (Pan'), la tri *Parkusojn*, aŭ *Mortojn*, *Uranuson* aŭ *Ĉielon*, *Teron* kaj fine *Erebon* kaj *Nokton*, el kiuj naskiĝis multenombra posteularo kaŭze de senmoralaj kunpariĝoj.

URANUSO KAJ TITEO

Uranuso estis heredanta aŭ uzurpanta la superan rangon en la *Universo*, kaj reale de li devenas la ceteraj dioj de Grekujo,

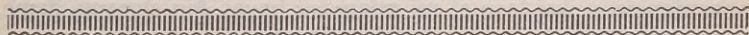
Lia edzino estis *Tero*, kiun tiam oni nomis *Titeo*. De tiuj geedzoj naskiĝis la *Titanoj*, kiuj estis: *Titano*, *Saturno* ankaŭ nomata *Kronuso* (Kronos) kaj *Oceano*, *Kreio* aŭ *Krioso*, *Ceoso* kaj *Hiperiono*, kiujn oni konsideris grandaj *Titanoj*; la jenaj virinoj: *Thio*, *Rheo* aŭ *Cibeleso*, *Heribeo*, *Temiso*, *Mnemosino*, *Febeo* kaj *Tetiso*; la *Ciklopoj Bronto*, *Esteropo* kaj *Argeso* aŭ *Harpeso*, fine, la *Centimanoj Kotuso*, *Briareo* kaj *Hiheso*. La *Ciklopoj* kaj *Centimanoj* estis gigantoj, sed malbelaj, malbeformaj kaj kun tre malbonaj ecoj; la unuaj geidoj estis belaj. La *Ciklopoj* havis nur unu okulon en la centro de la frunto; la *Centimanoj* havis kvindek kapojn kaj cent brakojn, kaj ĉiuj estis brutaj, kruelaj, sovaĝaj.

Uranuso, timante aŭ abomenante tiujn monstrojn, malliberigis ilin en la *Tartaro*, kiu estis abismo neniam lumigita de la suno, kaj saman sorton estus decidonta *Uranuso* por la ceteraj fratoj, se la patrino, ju pli amantema al la idoj des pli kruela por la edzo, ne estus kaŭzinta lian ruinon: *Titeo* alvokis *Saturnon*, kaj ŝi konvinkis lin pri la celo de la patro por malliberigi lin kaj liajn gefratojn same, kiel antaŭe la patro malliberigis la monstrojn, kaj ŝi instigis *Saturnon* al ribelo kontraŭ la patro eĉ por ĉi tiun mortigi, donante al *Saturno* la falĉilon kun kiu li aperas en la pentraĵoj kaj statuoj. *Saturno* kripligis sian patron, fortranĉante lian kapablon por naski, kaj tial *Uranuso* ĉesis esti la supera genio. Alimaniere: la *Tempo* anstataŭis la *Ĉielon* entronigante la imperion de l' *Limhavo*. La sango de *Uranuso*, falinte sur *Titeon*, naskis lastajn idojn: *Gigantojn* kaj *Furiojn*, kaj ankaŭ la sango, kiu falis en la maron, naskis *Venuson Afroditan*, tiel nomata ĉar si eliris el la mara ŝaŭmo. Ĉi historion oni povas konsideri: Unue; post *Ĥaoso* venas la kreado de la ĉielo kun ĝiaj astroj, naskante la *Teron*, pro kio aperas raso el sovaĝaj homoj, sed iuj el ili bonaj — *Titanoj* — kaj aliaj malbonaj — *Ciklopoj* kaj *Centimanoj*. Dume, konsumiĝas la kreantema forto de la ĉielo, kiun anstataŭas tiu de la homo aŭ de la tempo, kiu per la fero devigas *Teron* liveri ĉion necesan; la *Titanoj*, *Gigantoj* kaj *Furioj* naskiĝas samtempe kiam la unuaj elementoj de civilizo.

Due; *Uranuso* estis la unua reĝo de la afrikaj popoloj loĝantaj parte ĉe la deklivoj de la monto *Atlas'o*, kaj la unua kiu kunigis ilin en *Klanoj* kaj ĉesigis ilian sovaĝan vivon ĉe la ar-

baroj, civilizante ilin per siaj konoj pri terkulturo kaj artoj; instruante ilin mezuri la tempon per la iradoj de la suno kaj de la luno laŭ jaro kaj monato, starigante la limojn de la sezonoj, instruante ilin kulturi la teron laŭ postuloj de ilia vivo. Tiom da konoj tiel variaj; tiom da elpensadoj, mirigis la popolon, kiun *Uranuso* rekrutis en la arbara soleco, kaj tiel, la popolo obeis lin dumvive kaj adoradis lin post lia morto, kaj per lia nomo la popolo nomis la ĉielan arkaĵon kaj lin konsideris patro de ĉiuj dioj.

(*Daŭrigota.*)

IO PRI LA TUTMONDFAMA POETO PETRARCA

Iam la pape Inocencio VI.^a, por aligi al sia partio la faman poeton Petrarca, faris al li tentantajn proponojn, kiujn la poeto rifuzis per belega letero plena je indeco diranta:

«Mi ne volas ion; mi estas kontenta, mi metis barilon al miaj deziroj, mi havas ĉion, kion mi bezonas por vivi. *Cincinato*, *Curio*, *Fabricio*, *Regulo*, subpremite tute naciojn kaj tre-ninte reĝojn post siaj triumfaj ĉaroj, ne estis tiel riĉaj, kiel mi. Se mi malfermus la pordon de mia koro al pasioj, mi ĉiam estus malriĉa: la avaremo, la volupto kaj la ambicio ne havas limojn; super ĉio la avaremo estas abismo sen fundo. Mi havas vestojn, por min vesti; manĝotaĵojn, por min nutri; ĉevalojn, por vojaĝi, kaj terpecon, sur kiun mi povas min kuŝigi, promeni kaj en kiun oni entombigos mian korpon post la morto. Ĉu, eble, iu roma imperiestro havis pli? Mia korpo estas sana kaj dresita de la laboro, kaj ĝi ne ribeliĝas kontraŭ la animo; mi havas ĉiajn librojn, kaj ĉi tiuj estas mia trezoro nutranta mian animon volupte kaj sen enuo. Mi havas amikojn, kiujn mi estimas kiel plej grandan bienon kiam iliaj konsiloj ne celas rabi al mi mian liberecon. Kromtio, sciu, ke mi vivas trankvile kaj ke nur estas malamikoj miaj tiuj, kiuj envias min; sed, vere, mi ne atentis ilin, kaj mi bedaŭrus se ili ne ekzistus. Ankaŭ mi kalkulas, kiel riĉaĵon mian, la estimon de ĉiuj honoraj homoj ekzistantaj en la mondo, eĉ de tiuj, kiujn mi neniam vidis kaj certe mi neniam vidos. Mi ja scias, ke por vi estas senvaloraj ĉi tiuj

aĵoj, ke vi ne atentis ilin. Kion vi volas, do, ke mi faru por riĉiĝi? Ĉu ke mi pruntedonu monon laŭ alta interezo, ke mi entreprenu maran komercadon, ke mi kriadu en la forumo, ke mi vendu mian parolon kaj mian plumon, ke mi avide amasigu trezorojn, kiujn mi maltrankvile gardus, kiujn mi forlasus kun ĉagreno je la morto kaj kiujn alia malŝparus ĝoje post mia morto? Ĉu estas ĉi tio, kion vi postulas al mi? Mi min konscias sufiĉe riĉa. Ĉu estas necese, ke la ceteraj konsideru min tia? Alimaniere, ĉi tio estas afero ekskluzive mia. Ĉu ni petas iam la fremdan opinion por nin nutri? Konservu por vi mem vian pensmanieron, kaj lasu al mi mian; mi havas ĝin staranta firme sur masiva bazo kaj nenio trafos faligi ĝin.*

FLUGANTAJ FOLIOJ

Dialogo pri la virino.

Mi ne kredas pri spirtismo; sed antaŭ iuj noktoj, legante, verŝajne mi aŭdis konversacion inter spiritoj. Mi forlasis la libron kaj aŭskultis. La parolantoj estis spiritoj superegaj, de famaj homoj dumvive kaj ankoraŭ por mi. Ili parolis pri la virino kaj estis tre interesaj iliaj opinioj, kaj tia grade, ke mi kopiis ilin.

Mi aŭdis unue la parolon de *Beaumarchais*, ĉar tiel alnomis lin la aliaj sin turnante al li:

—La virino estas malgranda besto, milda kaj danĝera; duone kaprico, duone rezono; ŝi estas aro harmonia entenanta multenombrajn malakordojn.

—Ne!—protestante diris *Saint Foix*—. La virino havas rideton, por ĉiaj ĝojoj; larmon, por ĉiaj doloroj; konsolon, por ĉiaj malfeliĉaĵoj; senkulpigon, por ĉiaj pekoj; peton, por ĉiaj malbonsortoj, kaj esperon por ĉiuj koroj.

—Kion vi opinias, *Larcher*?—demandis *Beaumarchais*, ridante. Kaj *Larcher*, ankaŭ ridante, respondis:

—La virino estas sanktulino en la preĝejo; anĝelo, en la strato; diablo, en la hejmo; besto, ĉe la fenestro; papago, en la pordo de la domo, kaj kaprino, en la ĝardeno.

Ridegado eksplodis, kaj kiam silento fariĝis, la milda voĉo

de pastro *Arolas* aŭdiĝis, la delikata poeto diris hispane la ĵenan latinam epigramon:

—La polvo estas pli malpeza, ol la plumo; la venteto pli ol la polvo; la virino pli, ol la venteto kaj la plumo...; kaj pli malpeza ol la virino, al mi estas nenio.

—Jes—diris la filologo *Bescherelle*—, la virino estas miksaĵo el saĝeco kaj senprudento, el virto kaj peko, el boneco kaj kolerio, el ambicio kaj sindonemo, el malforteco kaj forteco.

—Ho!—murmuris *Desnoyers*—. La virino estas la lasta iluzio, kiun oni perdas; la lasta feliĉo enuiganta la animon; la lasta pasio eliranta el la brusto kaj la lasta ebriiĝo, kiun malaperigi oni trafas.

—He, he, he!—grumblis *Molière*—. La virino estas besto, kaŭze de kiu ĉion oni faras.

Ludoviko Vives, eminenta hispana filozofo (de Valencio), konsentis pri la opinio de la fama treatroverkisto franca, dirante:

—Granda vero estas tio, kara *Molière*. La tutan bonon kaj la tutan malbonon, kiujn oni faras en la mondo, tute certe, ni ŝuldas al la virino.

—La virino—konstatis *Lessing*—estas la ĉefverko de la Universo!

—Jes; sed estas la ekzekutistino de la homa prudento—konstatis *Lamède*.

—Pri virinoj oni povas diri same, kiel pri pasioj: ĉiam oni plendas pri ili; sed ĉiam denove oni aliros al ili—diris *Jony*.

Kaj *Desnoyer* interrompis, dirante: —Okazas, ke virino povas esti malbela, ĝiba, malsaĝa, malvirtema, sed neniam ŝi estas ridinda.

Kun ironia ridego jesis *Dufresnis*: —La virinoj estas gentilaj birdoj ŝangantaj sian plumaron du-tri fojojn ĉiutage; frivolaj pro inklino, forgesemaj pro temperamento, fortaj pro la longo.

—Estas la virino al la viro la plej granda al la bonoj kaj samtempe la plej granda malbono—ekkriis *Lope de Vega*.

Kaj *Diderot* aldonis: —La virinoj estas belaj same, kiel la seraĵoj de *Klopstok*; sed teruraj, kiel la demonoj de *Milton*.

—Ĉu belaj la virinoj—malafable grumblis *Schopenhauer*—. Estis nepre necese ke la intelekto de la viro malheliĝu pro amo por juĝi bela tiun estaĵon malaltkreska, kun mallarĝaj ŝultroj, kun larĝaj koksoj, kun mallongaj kruroj. La virina beleco kuŝas

ĉe l' instinkto de l' amo, kiu puŝas nin en ŝin. Anstataŭ bela, oni devis nomi la virinon «senestetika».

—Silentu, malsaĝa maljunulo—kriis spirito de nekonato—. Tio, kion vi diris estas blasfemo. Post Dio, la virino.

Napoleono, la militistaĉo, tondre diris: —Kiom da malsaĝaĵoj vi diras! La virino ne havas kategorion.

—La virino estas kvazaŭ terpeco, en kiun la viro povas semi laŭ sia volo—sentence diris *Mahometo*.

La voĉo de *Quevedo*, je ĉi tiu momento, aŭdigis tre malĝentilan frazon hontigantan.

Estis momenta silento kaj tuj kvazaŭ zumado de flugiloj aŭdiĝis. Poste mi aŭdis:

—Jen *Shiller*...

Aŭdiĝis, kvazaŭ kanto, la paroloj de la granda germana poeto: —Honoru la virinojn! La virinoj semas ĉielajn rozojn sur la vojeto de la vivo; la virinoj faras la feliĉigajn ligilojn de l' amo kaj, sub la honesta vualo de siaj gracioj, ili nutras per sankta mano la senmortan fforon de la noblaj sentemoj.

Post ĉi paroloj, neniuj spiritoj plu. La silento estis absoluta. Mi malfermis denove la libron por daŭrigi la legadon kaj mi rimarkis la jenan apologon de *Pierre Infernal*:

Plaĉas al mi ja la virino bruna,
ankaŭ la virin' kun hararo suna.

La vizaĝoj de ambaŭ, miaj ŝatoj.

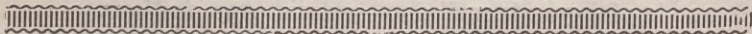
Konsekvenco:

¡Nigraj estas dum nokte ĉiuj katoj!

—Kiom da viroj forgesas, ke ili havis patrinon!—mi ekkriis, kaj mi daŭrigis la legadon.

Hispane verkis:

Miguel R. Seisdedos.

«LA INTERLIGILO DE L' P. T. T.»

La oficiala organo de la Poŝtistoj kaj Telegrafistoj, de la monata januaro aperas tute allogante per sia belega granda formata, per siaj ilustritaĵoj kaj per sia enhavo riĉa, bonstila kaj inte-

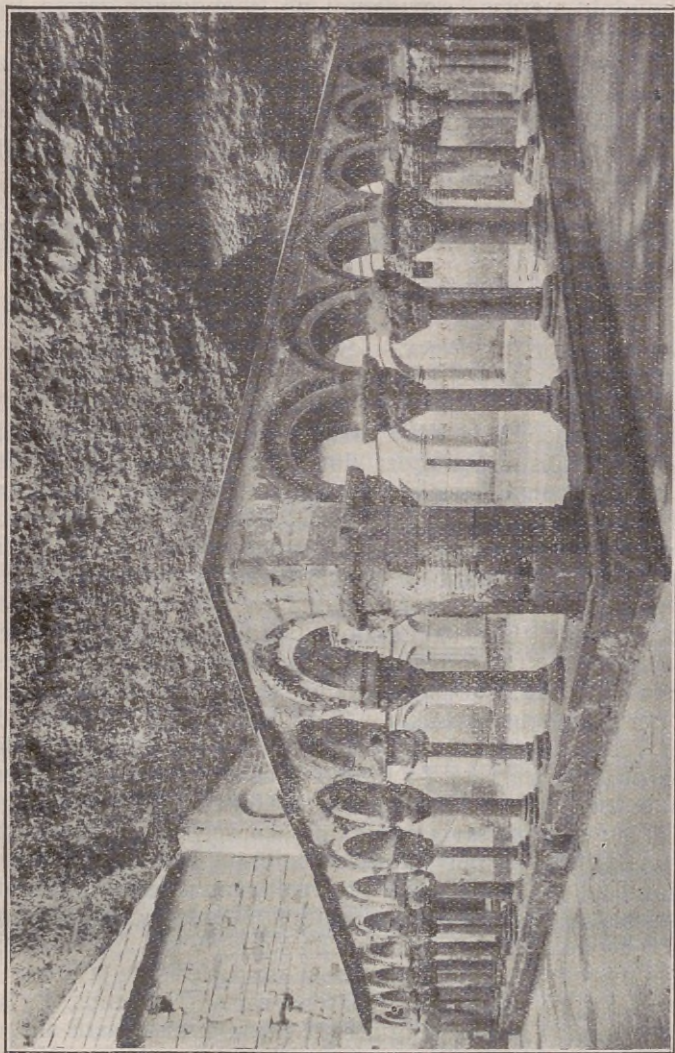
resa. Laŭdojn meritas la gvidantoj de la aboninda gazeto, kaj same Poŝtistoj kiel Telegrafistoj devas ĝin aboni, ĉar nepra devo ilia estas subteni la gazeton honorantan ilin. Aliĝu al la Internacia Ligo de la Esperantista Poŝt-kaj-Telegraf-Oficistaro (I. L. E. P. T. O.); sendu 4 sv. fr. aŭ unu dolaron al la legad-ministranto S-ro Petro Filliatre (54 rue Custine.-París, XVIII. Francia).

PRI NIAJ BILDOJ

SAN JUAN DE LA PEÑA. — S. JOHANO DE LA ŜTONO.

Tradicio.

Je la komenco de la VIII^a jarcento, kiam la maŭroj invadis Hispanujon, loĝis en Zaragoza du fratoj nomataj *Voto* kaj *Felikso*, junaj altrangaj kavaliroj, famaj pro siaj riĉaĵoj kaj pli ankoraŭ pro siaj virtoj. *Voto* tre ŝatis la ĉasadon. Tagon, persekutante cervon proksime de *Jaca* (Ĥaka), ĉe la Pireneo, li alvenis al kruta monto, kies supro estas sufiĉe vasta ebenaĵo, kaj daŭrigis la persekutadon en la limon de l' monto en kiun la cervo malaperis subite, dum lia ĉevalo pli rapide galopadis; sed jen ĝi ĉe l' bordo de rektranĉaĵo al granda abismo, kaj *Voto*, konsciante la ekpereon, alvokis Sanktan Johanon la Baptinton al sia savo, per granda fervoro, kaj pro miriganta kaŭzo, mirakle, la ĉevalo restis altenata de siaj postaj hufoj ĉe la abismorando, kvazaŭ dupiede starante. La junulo saltis teren kaj falis genuen, preĝante longtempe. *Voto*, dezirante konscii plene pri la danĝero, el kiu certe lin savis la Sanktulo, kaj scivoleme pri la sorto al cervo, li eltranĉis per sia spado la branĉaron, kiu baris al li la vojon flanken, ĝis kiam li trovis mallarĝan vojeton kvazaŭ de sovaĝaj be-toj; kaj ĉi tiun surirante, li trafis ŝprucantan fonton ĉe la piedo de altega vertikalantranĉita ŝtonego kaj apud enirejo al vasta mistera groto lin altiranta. *Voto* rigardis de la fundo la abismon, kaj, rimarkinte la frakasitan cervon, ekstremis. La junulo eniris en la groton kaj miregis, ĉar kontraŭ li staris simpla kruda altaro, al kiu li aliris por repreĝi, sed tiam li rimarkis kuŝanton verŝajne mortinton, ricevante fortan impreson; kaj, re-

Klaüstro de la Monañejo.

preĝinte, li, plibone vidante ĉe la duonhelo de la groto, rimarkis la serenajn vizaĝojn de la kuŝanto esprimantan eĉ nedifineblan ĝuon, kaj, kaptite de allogo kaj scivolemo, li levis la kapon de la respektindega maljunulo kaj, sur la ŝtono, kvazaŭ lia kapkuseno, li legis gravuraĵojn dirantaj: «Mi Johano de Atarés, estas la fondinto de ĉi preĝejo kaj ĝia unua loĝanto, kaj mi ĝin dediĉis al Sankta Johano la Baptinto. Mi vivadis longedaŭre ĉe ĉi izolejo kaj nun mi ripozas apud la Eternulo. Amen.»

Voto kredis aŭskulti voĉon el ĉielo konsilantan lin imiti la vivon de la mortinto. Li enterigis ĉi tiun, kaj tuj li ekiris al Zaragozo; alveninte ĉi tie, li konigis la okazintaĵojn al sia frato kaj sian decidon imiti Johanon de Atarés. La fratoj liberigis siajn sklavojn, d'ŝdonis siajn riĉaĵojn al malfeliĉuloj kaj iris sin izoligi en la ermitejon apud la tombo de la maljunulo.

La tradicio konstatas, ke la demonoj konstante tentis la fratojn, sed ĉi tiuj venkis la tentoj, kaj la sankteco kaj scienco de la asketoj disvastiĝis de monto al monto, kaj el ĉie alkuris al la groto multenombraj personoj por peti konsilojn. La ermitejo, la groto, ankaŭ fariĝis rifuĝejo por la kristanoj forkurantaj el la mahometanoj.

Tagon, tricent viroj palaj, preskaŭ nudaj, terurigitaj kaj sangilverŝantaj preskaŭ ĉiuj, subite eniris la groton, ili forkuris el la supro de la ŝtonego. Sur ĉi supraĵo preskaŭ plata, sufiĉe vasta, malfacile suprenirebla kaj bone kasita, la forkurintoj starigis urbeton *Pano'n*, sed la ruza maŭra militestro *Muza* seĝis pri la rifuĝejo kaj ordonis, ke la kruela *Ayud* (*Ajud*) kun maŭra korpuso ĝin surprizu kaj detruu.

El la groto eliris la kuraĝaj aragonanoj por realmiliti la landon je dato pli frua ol tiu de Covadonga. Pro konsilo de *Voto* kaj *Felikso*, ili decidis kavaliron *Garci-Jiménez* estro, ĉar kvankam estis aliaj pli nobelaj, li estis multe pli energia kaj kapabla por la komando. Ili invadis la valojn kaj rapide venkis kaj venkadis la mahometanojn.

Voto kaj *Felikso* mortis maljunaj kaj sanktaj. Ilin imitis multenombraj aliaj. Iujn jarojn poste, la reĝo *Fortun Garcés* stariĝis preĝejon ĉe la groto mem, kaj je 1023, franca monaĥo, nomata *Paterno*, donis al asketoj de Sankta Johano la regularon de la monaĥoj de *Cluni*, tiun de *Sankta Benito*.

Julio Mangada Rosenörn.

ACTA XX

En Madrid, a 15 de Abril de 1930, en el domicilio social de la Sociedad Española Esperantista, Sagasta, 10, se reunió el Comité Ejecutivo de la Directiva para tratar asuntos corrientes y revisar las Actas y el Protocolo del Congreso de Oviedo, y después de un cambio de opiniones sobre la marcha progresiva de nuestra Sociedad, se procedió a tratar de los asuntos siguientes: Lectura del Acta de la reunión anterior, que fué aprobada; quedaron aceptados e incorporados a la Directiva los nuevos Vocales de Aragón; se leyó y desaprobó una carta del señor Maynar en la que no reconocía la validez de lo actuado por los H. E. A.-anos de Aragón; se acordó comunicar a los Vocales regionales el nombramiento de los nuevos colegas; se aprobaron las respuestas dadas a las preguntas de la Federación Catalana sobre su ingreso en H. E. A.; se insistió en la conveniencia de celebrar en Zaragoza el IX Congreso Nacional de Esperanto; no se quiso tomar en consideración el proyecto del señor Maynar; se leyó una carta del señor Carnicer, nuevo Vocal de Aragón, y se alabaron los notables trabajos que su Grupo viene realizando en bien de Aragón, de la H. E. A. y del ideal común; se convino en publicar en la revista el Acta XIX, y una nota citando a todos los Vocales regionales para el día 27 de Mayo; se ponderó con aplauso el notable desarrollo que va adquiriendo nuestra Sociedad; y no habiendo más tiempo para tratar todos los asuntos, se levantó la sesión a las veinte.— V.º B.º: *El Presidente accidental*, JOSÉ PEROGORDO.—*El Secretario*, MARIANO MOJADO.

* * *

ACTA XXI

En Madrid, a 27 de Mayo de 1930, en el domicilio social de la Sociedad Española Esperantista, Sagasta, 10, se reunió el Comité Director o Directiva de la misma, que había sido convocada por primera vez, a instancias de D. Manuel Maynar, para tratar de los asuntos siguientes, y otros que pudieran presentarse desde su convocatoria: 1.º Lectura del Acta de la reunión anterior; 2.º Informe del Inspector de Instrucción Pública y carta del señor Ministro de Estado; 3.º Si ha de convocarse la

Directiva para asuntos comunes de la Sociedad; 4.º Lectura de documentos y protestas importantes; 5.º ¿Quién ha de elegir los Vocales regionales?; 6.º Normas para la elección de los miembros del Comité de la Directiva o Ejecutivo; 7.º Normas para celebrar un Congreso Nacional de Esperanto en España; 8.º Elección de Presidente y Tesorero; 9.º Examen del Protocolo del Congreso de Oviedo; 10. Somero estudio del proyecto presentado por el Grupo «Fratego» de Zaragoza; 11. Pretensión del grupo «Antaŭen», y 12. Normas para hacer miembros honorarios de H. E. A. Sólo asistieron el señor Maynar, de fuera, y los dos Vocales elegidos por los H. E. A.-anos de Aragón, D. José Carnicer y D. Félix Sisón. Estaban también presentes D. José Perogordo, Vicepresidente de la Sociedad desde su fundación, quien presidió la sesión; el Secretario don Mariano Mojado; el Vocal de Castilla la Nueva D. Julián Sosa, y el ex Presidente de H. E. A., que había sido invitado, D. Vicente Alonso. Estaban representados: Srta. Amalia Núñez Dubús, Vocal de Navarra; D. Alberto Menéndez y D. Honorato Moncalvillo, Vocales de Asturias; D. Salvador Oliván y D. Antonio Porta, Vocales de Galicia; D. Rómulo S. Rocamora, Vocal de Cataluña; D. Carlos Martínez, Vocal de Andalucía; D. José Núñez Rey, Vocal de Castilla la Vieja (estos OCHO Vocales han enviado explicaciones sobre los puntos 3.º y 5.º, y su representación a nombre de D. Mariano Mojado, para que se tomen en firme las resoluciones que se crean convenientes); D. Antonio López Villanueva, Vocal de Murcia, manda su representación a nombre de D. Mariano Mojado, «dando amplias facultades para cuantas votaciones y decisiones hayan de recaer en H. E. A.»; D. Venancio Guirao, Vocal de Castilla la Vieja, da su «conformidad a lo que acuerde la mayoría de los reunidos y representados»; D. José Anglada, Vocal de Cataluña, confiere su voto al señor Presidente; D. Francisco Azorín, Vocal de Andalucía, emite su voto por escrito; D. Eugenio Lunate, Vocal de Vasconia, en carta al señor Presidente, hace muchas observaciones, más o menos pertinentes, y no da voto concreto, ni su representación, y sólo ruega al señor Presidente «que en la reunión sea leída su misiva para conocimiento de cuantos asistan a ella»; D. Andrés Piñó, Vocal de Valencia, delega su voto para la reunión, por telegrama, en D. Manuel

Maynar; D. Manuel Caplliure, Vocal de Valencia, después de adherirse a una carta del señor Piñó al señor Presidente, presenta su dimisión; D. Desiderio González, Vocal de Murcia; don Diómedes M.ª Soto, Vocal de Navarra; D. Alberto Cebreiros, Vocal de León, y D. Manuel Elezcano, Vocal de Vasconia, no han contestado, ni mandado su representación, cuyo voto debe unirse al de la mayoría, según expresa manifestación de la invitación oficial que se ha enviado a los señores Vocales. Consta, pues, la Directiva de veinticuatro Vocales, y un dimisionario; estaban presentes y representados veinte. Empezó la sesión a las diez y siete. El punto primero fué aprobado por unanimidad; en seguida el señor Maynar dijo que se retiraba mientras resolvíamos si tenía o no derecho a estar presente. Se le rogó encarecidamente que se quedase y presenciase todo; se leyó el Acta X, donde dice: «Que no pueden presenciar las reuniones del Comité Directivo de H. E. A. más que sus miembros, A NO SER QUE FUEREN ESPECIALMENTE INVITADOS A ELLAS», y él lo había sido por nuestro Presidente, y nosotros, todos, le rogamos que estuviera presente; pero no accedió, y se salió a esperar nuestra resolución. Nosotros resolvimos por unanimidad: 1.º Que el Acta III del Congreso de Madrid dice: ... Dos Vocales por cada Organización Regional Esperantista, legalmente constituida, que serán elegidos por sus RESPECTIVAS SECCIONES; 2.º Que entendíamos que en Sevilla sólo se ratificaron los cargos de Presidente, Vicepresidente, Secretario y Tesorero; 3.º Que el 12 de Marzo de 1929 se acordó en la sesión del Comité de la Directiva «invitar a los *samideanos* regionales a que confirmen sus representantes, o elijan otros, especialmente donde haya algún puesto vacante (protestando el señor Secretario de que nadie lo había hecho, ni el señor Maynar había sido elegido NUNCA por los H. E. A.-anos, pues que venía figurando como Vocal de Aragón desde el principio de la Sociedad, y el primer año sólo había TRES H. E. A.-anos en todo Aragón, de los cuales DOS eran Vocales); y 4.º Que puesto este criterio a votación había sido aprobado por unanimidad. Salió el señor Presidente a buscar al señor Maynar, le introdujo en la sala de la reunión, se le leyeron estos CUATRO puntos, que se hacen constar con todos sus detalles a petición y ruego insistente del señor May-

nar, y después de habernos dado un saludo de despedida, se retiró el señor Maynar, siendo acompañado por todos hasta la cancela. Luego se continuó la sesión. Punto segundo: Se aplaudió el informe del señor Inspector y la carta del señor Ministro de Estado, acordando por unanimidad que ambos documentos sean publicados en la revista. Punto tercero: No debe convocarse la Directiva para los asuntos comunes de la Sociedad, y sí sólo para asuntos gravísimos, aunque se procurará convocar el mayor número de veces que se juzgue conveniente. El señor Azorín dice que sí; pero que se acepten los votos emitidos por escrito. El señor Soler dice «que debe convocarse la Directiva para todo nuevo acuerdo que haya de adoptarse, excepto en las cuestiones de puro trámite, comunicando a los Vocales el resumen de los puntos a tratar, como se ha hecho ahora, y los que no puedan asistir enviarán su voto u opinión por escrito». Punto cuarto: Se desaprueba la perturbación ocasionada por las circulares; las quejas graves y justificadas deben presentarse ante los Congresos Nacionales de H. E. A., o ante la Directiva en pleno, como la presente. Punto quinto: Los Vocales regionales, donde haya número suficiente, deben ser elegidos por los H. E. A.-anos de su respectiva región, en conformidad con los Estatutos vigentes. El señor Soler añade que «mediante voto escrito, y en vista de la mayoría de estos votos, el Comité Central sancionará el nombramiento», que es precisamente lo que se ha hecho en los DOS únicos casos de elección de Vocales verificados hasta ahora. Punto sexto: Los miembros del Comité de la Directiva o Ejecutivo deben ser elegidos en los Congresos, o por los Vocales de la Directiva oportunamente informados. El señor Azorín dice que «la Directiva deberá elegirse cada DOS años, como todas las Directivas, por elección de los socios de H. E. A. Punto séptimo: Las normas para celebrar un Congreso Nacional de Esperanto deben ser las mismas que sirvieron para la celebración del Congreso de Sevilla, y se hallan bosquejadas en el Acta IX de una reunión celebrada al efecto bajo la presidencia del Dr. Cortezo, hasta que se dispongan otras en un Congreso Nacional de H. E. A., o por la Directiva en pleno, debidamente consultados, como ha ocurrido para la reunión presente: el Comité de la Directiva propone la celebración, y el propuesto acepta o no, o alguna región lo

propone, y el Comité de la Directiva lo acepta; pero siempre bajo la Dirección del Comité Central de la Directiva. El señor Azorín dice: «En cada Congreso Nacional, como sucede en los Internacionales, se encarga a una agrupación local o regional la misión de honor de organizar el siguiente La organización encargada de preparar el Congreso gozará de la máxima autoridad y autonomía, y recibirá de la Directiva de H. E. A., en nombre de sus representados, cuanto apoyo le sea posible otorgar.» El señor Soler dice: «Los Grupos deberán proponerlo a la Directiva de H. E. A., quien acordará cuál de las proposiciones es preferible, si son varias, o aceptará la única que se presente, poniéndose de acuerdo con su Comité, al que auxiliará por todos los medios posibles. Si no hubiere oferta alguna, será la Directiva la que tome la iniciativa, si cuenta con medios para llevarla a cabo en la población que mejor estime.» Punto octavo: Se eligió, por unanimidad, Tesorero de H. E. A., al Comandante D. Julián Sosa y Vinagre. Para Presidente, se consultará oportunamente a los Vocales regionales. Punto noveno: El Protocolo del Congreso de Oviedo, por falta de datos que pudieran orientarnos, queda *in statu quo*, hasta el próximo Congreso Nacional. El señor Azorín se abstiene, como acerca de los puntos restantes. El señor Soler «considera que no debe impedirse el cumplimiento de este mandato de la Asamblea (que, según el art. 2.º de nuestros Estatutos, es nuestro organismo soberano), no viéndose ningún peligro en que se presente al próximo Congreso la modificación de aquéllos, ya que ésta ha de ser votada por los DOS tercios de los socios de H. E. A.; sobre todo si esto ha de atraernos los *samideanos* de todas las regiones de España, que no están conformes con los actuales Estatutos...» Punto décimo: El proyecto presentado por el señor Maynar, o Grupo «Frateco», queda en estudio; pero se señalan en él tres vicios principales: 1.º Que va en contra de la Hispana Esperanto Asocio; 2.º Que, según noticias fidedignas, se ha extralimitado de su cometido; y 3.º Que se ha inmiscuido en otra organización independiente de H. E. A., de quien no ha recibido ninguna comisión, siendo, por tanto, desechado en principio. El señor Soler dice que «debe presentarse al proyecto del Grupo «Frateco», por las agrupaciones o individualmente, las enmiendas que se crea oportunas, a fin de

que resulte lo más perfecto posible. Yo ya he enviado las mías directamente a Zaragoza.» Punto undécimo: Pretende el Grupo «Antañen» que se consienta pedir al IX Congreso Nacional de Esperanto, por mediación de H. E. A., el título de Miembro de Honor para el *samideano* D. Luis Lozano, por los artículos de propaganda publicados en el *Heraldo de Madrid*, el 5 de Mayo de 1929, y en *Estampa*, el 25 de Febrero de 1930; acordándose por unanimidad que lo pida el Grupo directamente al Congreso. Punto duodécimo: No se fijan normas para hacer miembros honorarios hasta que se establezcan en el Congreso o en otra reunión de la Directiva en pleno. Se acordó designar al señor Rocamora para que represente a H. E. A. en el próximo Congreso Internacional; que se enviasen las DOSCIENTAS pesetas que la Sociedad paga anualmente para tener representación oficial en dichos Congresos; se oyó el mandato que traían los nuevos Vocales de Aragón para aceptar la celebración del próximo Congreso Nacional de Esperanto en Zaragoza; y no habiendo más puntos de qué tratar, se levantó la sesión a las diez y nueve y treinta.—V.^o B.^o: *El Presidente de la sesión*, JOSÉ PEROGORDO.—*El Secretario*, MARIANO MOJADO.

DEL EXTRANJERO

LAS LENGUAS MODERNAS.

Un periodista francés se lamentó hace algún tiempo en forma divertida de haber visto París amenazado por la invasión de la lengua inglesa por medio de las películas habladas americanas.

Así fué, en efecto, pues el nuevo descubrimiento del *cine* sonoro ha hecho oír la lengua de los Estados Unidos de Norteamérica por toda Europa, y pudiera creerse que nuestro viejo continente se viera obligado, bien o mal, a sufrir la supremacía del dialecto de Hollywood.

Pero, como antes con la radio, la repentina irrupción de la lengua inglesa fué rápidamente contenida y sufrió una gran derrota; lo mismo será ahora. A pesar de la mejor buena voluntad del público y la memoria más feliz del aprendizaje en las

Kapitelo reprezentanta la Sanktan Vespermanĝon.

escuelas, la sucesión de voces monosilábicas del inglés confusamente zumban en el oído de los oyentes y causan mala impresión.

Por el contrario, las películas habladas alemanas, en lengua más *trabajada*, encuentran cada día mayor aceptación en todos los pueblos, quizá también efecto de su mejor técnica, demasiado teatral y de *repostería* en las de Hollywood.

Si el aludido periodista mirase en los diarios europeos los programas de los cinematógrafos, observaría el aumento extraordinario de películas sonoras alemanas sobre las inglesas. Quizá esto no le consolase de lo que ha perdido la lengua francesa, pero le haría ver el alto de la inglesa en aquella su carrera triunfal, merced a un serio contrincante.

Lo que hasta ahora fué un enemigo del alemán, fué su gramática difícil, complicada, que Mark Twain describió en famoso libro. El más genial antigermano filósofo se avergüenza como una doncella, vacilando al oír «*der*», «*die*», «*das*», y una porción de substantivos no frecuentes. Pero, cuando arrellanado en cómoda butaca y en la penumbra se oye a un cantante vienés, el caso es muy otro, pues la cosa se simplifica porque, al menos, se recogen suficientes sílabas de cada palabra para captar o comprender algo, si no todo.

El barómetro de las lenguas sube y baja de modo por demás interesante: antes de la guerra, el francés era aún la lengua internacional de la diplomacia. Después de Versalles, fué el inglés el que dominó en las instituciones universales, a excepción del campo de los grandes y solemnes discursos, en que continuaba defendiéndose con éxito el francés.

Pareció como si un nuevo *condominium* franco-inglés hubiere de imperar. Y he aquí la radio y la película hablada irrumpiendo con fuerza arrolladora en el campo de lo internacional, en el que aparece un tercero y poderoso competidor: el alemán. En el entretanto, en las relaciones comerciales, avanza, haciendo progresos mayores de día en día, el español, lengua de veinte repúblicas en un solo continente aún totalmente expedito a la emigración.

Ha poco que, en *Eton*, se reunió un Congreso nacional de maestros británicos, y en él una comisión al efecto nombrada informó acerca de la insuficiente capacitación de los jóvenes

ingleses para la concurrencia comercial con los demás países. Especialmente se hizo notar una gran deficiencia en la enseñanza de lenguas extranjeras. En la Memoria se hacía constar que, en Julio último (1929), se presentaron 54.300 alumnos para sufrir el examen de francés, 23.600 para el de latín, 3.800 para el de alemán y 700 para el de español. La comisión insistió acerca del hecho de que el alemán y el español adquieren extraordinaria importancia y se hacen tan necesarios actualmente como el francés, proponiendo consecuentemente importantes cambios en este sentido.

En el Parlamento francés, casi al mismo tiempo, se desarrollaba una importante discusión para favorecer la enseñanza del español con preferencia al alemán y al inglés, sobre todo en el sur de Francia.

¡Todo muy interesante y digno de atención!

La humanidad, pues, camina más y más en el camino de un problema para el que necesita cada vez mayor número de medios de relación hablada, de lenguas; y pronto nuestros hijos deberán emplear la mayor parte de su juventud en aprender la manera de expresar una cosa en tres o cuatro lenguas, además de hacerlo en la propia, convirtiéndose en admirables loros para encontrar colocación en hoteles y agencias de turismo, etcétera; pero ¿qué, de hecho y consecuentemente a fondo, pensarán y comprenderán en esas lenguas aprendidas, que no sea una simple repetición fonográfica, mecánica, rutinaria? Esta es la verdadera cuestión.

Mientras tanto, millares de hombres prácticos encontraron solución a dicho problema usando el Esperanto para sus Congresos, para sus viajes y para su correspondencia, después de un estudio de algunos meses. He aquí, pues, la más sencilla solución para tales encuestas oficiales, ¿verdad?

(De un artículo de Edmond Privat en *Esperanto*.)

EL PERSONAL DE CORREOS Y EL ESPERANTO EN POLONIA.

El Esperanto hace grandes progresos entre los funcionarios de Correos polacos; el órgano principal del Cuerpo, *Poczta*, empezó a publicar en Noviembre próximo pasado un curso especial para los funcionarios postales, escrito por uno de los directores del movimiento esperantista en Varsovia, y la publica-

ción obedeció a la petición hecha a *Poczta* por sus lectores mismos, convencidos de la necesidad de una lengua internacional, por la labor constante del profesor y competente esperantista, desgraciadamente ya difunto, Kronenberg. La Redacción, dirigida por el señor Staugreciak, Presidente de la Asociación de funcionarios de la posta, ayuda eficazmente la difusión del Esperanto, de tal suerte, que cerca de 300 empleados de Correos con interés siguen el curso especial aludido.

También el órgano de los auxiliares de Correos, *Nasza Poczta*, se conduce de igual suerte y regularmente publica artículos esperantistas.

Nuevamente el Parlamento sueco ha concedido 2.900 coronas para la organización de cursos de Esperanto, habiendo sido tomado el acuerdo por unanimidad.

Durante una recepción dada por la Cámara de Comercio de París a los miembros del Consejo Central del Turismo Internacional, que tiene este año su Asamblea anual en París, el Presidente de aquélla explicó a los congresistas el mecanismo del Esperanto y les dió una lección. Tanto la explicación del mecanismo de la lengua como de la lección interesó vivamente a aquéllos, algunos de los cuales tradujeron su interés en la inmediata adquisición de gramáticas.

M. Motillon, gerente de *La Dépêche*, de *Tours*, ha dado recientemente una conferencia en Esperanto acerca de la «*fabricación de un diario*».

La oficina taquigráfica del Parlamento húngaro ha abierto una encuesta internacional, valiéndose para ello del Esperanto. Dirección: S-ro Kókény. - Parlamento. — Budapest, V.

En los centros oficiales de enseñanza de Atenas, gracias a la incansable labor del Dr. Stamatiadis, se efectúan numerosos cursos de Esperanto, asistidos por multitud de estudiantes y profesores.

En Suecia, los señores Morarin y Seppik continúan su activa propaganda esperantista, explicando cursos, actual y respectivamente, en Orebro y Eskilstuna, con un millar aproximado de alumnos.

CONGRESO FRANCÉS DE ESPERANTO.

En el Havre, los días 18, 19, 20 y 21 del pasado Abril, celebró su Congreso anual la «Sociedad francesa para el progreso del Esperanto», siendo de interés para los esperantistas españoles, dadas las circunstancias por que atravesamos, hacer resaltar algunos puntos para evidenciar cómo H. E. A. sigue una orientación segura en su desarrollo:

De los 1.697 miembros de que se compone la Sociedad, han estado presentes y representados 1.426, habiendo sido los participantes efectivos, en persona, unos *ochenta*. Teniendo en cuenta que estos Congresos se efectúan siempre durante las largas vacaciones francesas de Pentecostés, que la facilidad y economía de los ferrocarriles franceses es muy superior a la nuestra, y la proximidad del Havre a París, fácil es comprender el éxito de nuestros Congresos por el número de participantes personalmente en sus tareas, habida cuenta también del número de afiliados a cada organización.

El estado de la caja de la organización francesa es de 7.139 fr. 15 cts., y sabido es que la situación económica de H. E. A. es bastante mejor.

La organización francesa (como ya nos dijo nuestro querido maestro Th. Cart, en Sevilla) tiene como órgano oficial la revista *La Movado*, que acertadísimamente dirige nuestro *sami-deano* francés y competente esperantista M. Emile Honbart, con la cual la Sociedad tiene un compromiso. El Congreso del Havre, unánimemente, expresa su gratitud a la revista y propone al Consejo o Directiva de la Sociedad llegue a un acuerdo con *La Movado* para editar un suplemento de propaganda sólo en francés y de suerte que su coste esté englobado en la suscripción a la revista.

Aquí H. E. A. no tiene ningún compromiso con esta revista, ni oficialmente se la ha declarado su órgano, y, por parte de algunos conspícuos, se le ha hecho y hace la mayor oposición posible; pero, en cambio, la revista concede cuantas páginas

son necesarias a H. E. A. y a la propaganda de sus Congresos le viene sirviendo de órgano oficial, la edición total la pone en manos de H. E. A., y tiende a que ésta llegue a poder dar a cada uno de sus miembros un ejemplar mensual y normalmente sin cuota de suscripción.

De un modo análogo a lo expresado por el Congreso de Sevilla, recomendando la organización de los esperantistas en grupos, pero dejando libertad absoluta al individuo para su actuación esperantista, el Congreso del Havre se produce, considerando eficaz su *organización en grupos y federaciones, sin perjuicio de la libertad individual para permanecer aislado*, es decir, que los esperantistas franceses no consideran *obligatorio* ser *agrupado* y menos *federado*, parten de igual punto que H. E. A.: *individuo (miembro del todo) y todo*; dentro de éste, libertad para *agruparse y federarse, reconociendo y recomendando las ventajas de las organizaciones locales y regionales, como viene PROPUGNANDO H. E. A.*

EL ESPERANTO EN EL JAPÓN.

Acabamos de recibir la revista *Esperanto*, en Esperanto y japonés, órgano oficial de *Kiboŝa* o *Espera Societo* (Sociedad Esperantista), editada por ésta, en nuevo formato, con bella cubierta, al entrar en su segunda época, en la que ha entrado la Sociedad con más de 1.000.000 de miembros en y fuera del Japón. «¡Luz de Oriente!», «¡Adelante el Esperanto a impulsos del Japón!», son las divisas de los que militan en *Kiboŝa*, que se sienten impulsados en alas de un movimiento moral de aproximación de pueblos, y que, considerándose ya fuertes dentro de sus límites territoriales, saltan sus fronteras y las de todos los pueblos, para llevar por medio de su revista y en la lengua de todos el apretón de manos fraternal de los nipones a todos sus hermanos de todos los pueblos y razas, instigándolos a que comulguen en lo que el conde Hayashi calificó de Evangelio de la Humanidad, en el Esperanto.

CARL LAEMMLE Y EL ESPERANTO.

Seguramente pocos ignoran que Carl Laemmle es el fundador y jefe de la «Universal Film-Association», pues la prensa

universal se ocupó hace bastantes años de éste, que joven y con sólo cincuenta dólares desembarcó en New-York, y hoy es uno de «*los diez más famosos jefes de la industria de la película*». Pues bien: Carl Laemmle está totalmente interesado por el Esperanto; durante un banquete de la «Asociación de Corresponsales Extranjeros de Hollywood», al que fué invitado nuestro activo *samideano* y fervoroso propagandista del Esperanto en el campo del cinematógrafo, señor Joseph R. Scherer (C/o Seaboard National Bank. - Los Angeles. - California), y ante numerosa concurrencia de actores y estrellas de la pantalla, nuestro *samideano* se vió obligado a hablar diez minutos sobre el Esperanto, que se prolongaron a diez más por la súplica de la mayoría de los oyentes, entusiasmados con las palabras de Scherer. Este completó sus explicaciones mostrando el enorme número de recortes de periódico de todo el mundo hablando de su interviú anterior sobre el Esperanto y la película hablada, coleccionados formando un gran volumen. Con entusiasmo, varios productores de películas, viendo el volumen, interesaron de nuestro *samideano* una interviú análoga, y entre ellos M. Paul Kohner, director de una de las más fuertes casas productoras de películas.

Carl Laemmle es adorado de cuantos trabajan con él, por lo que ha sido bautizado con los nombres «padre de las estrellas de la pantalla» y «tío Carlos». Fué el primero que dió grandes sueldos a los actores del *cine*, creando el rango «estrellas de la pantalla», y hace más de veinte años que pagó semanalmente a Florence Lauvrence 1.000 dólares, causando verdadera sensación e iniciando estos grandes salarios. Su película «Negocio de Almas», que le costó más de 20.000 \$, le dió más de un millón de dólares de ganancia, y fué el primero que se gastó esta última cifra para producir una película; y sobre un campo desierto, junto a Los Angeles, levantó la más grande ciudad-escenario del mundo, la «Universal City». Hasta la famosa Sara Bernhardt trabajó para él. Por todo lo cual fácil es comprender se trata de un hombre excepcional, no en vano llamado también «Napoleón de la Industria Peliculera», y que sus palabras merecen la atención de las gentes:

—Sr. Laemmle, ¿cree usted en la utilidad del Esperanto para el *cine* sonoro?

—Completamente. Así opinaba ya hace cuatro años, y mi opinión se ha reforzado considerablemente en estos últimos tiempos.

—¿Resultan muy caras las películas habladas en varias lenguas?

—¡Muchísimo! Y como las películas habladas en inglés no han tenido buena aceptación en Europa, por la dificultad lingüística, estas mismas películas se hacen en alemán, español y francés; pero sus enormes gastos me hacen temer un mal negocio.

—¿Sabe usted que el Esperanto puede ser aprendido en muy poco tiempo?

—No solamente lo sé, sino que yo aprendí algo esta lengua; dadme alguna revista en Esperanto, y os convenceréis.

Habiéndole presentado algunas revistas, fácilmente tradujo algunas cosas, y reflejó su idealismo pacifista, expresándose así:

—¡Oh!; estoy seguro que el Esperanto es el medio más eficaz para llegar a la paz mundial, y las películas en Esperanto, más adelante, eficazmente colaborarán en la consecución de tan noble ideal.

Y habiéndole preguntado el señor Scherer si sabía la existencia de películas habladas en Esperanto, dijo:

—He leído con gran interés que «Paramount» impresionó una película semejante, y mayor es mi interés por conocer los resultados, pues del éxito de esa película dependerá mucho la orientación venidera.

Como el éxito de la aludida película está siendo definitivo desde el punto de vista lingüístico, a la par que se evidencia el fracaso de las demás lenguas en labios de actores de distintos pueblos, seguramente veremos pronto películas cuya parte hablada sea en Esperanto.

Todo entusiasta esperantista realizará un acto de gran importancia en pro del Esperanto, dirigiendo una postal con súplica concisa y claramente escrita en Esperanto al señor Carl Laemmle (C/o Universal City. - Los Angeles. - California. - Estados Unidos de N. A.), instigándole a producir películas en Esperanto.

HISPANA ESPERANTO-ASOCIO gravege progresas kaj plenumas la rolon por la disvastigo de Esperanto en la tuta lando; tial estas devo de Esperantisto aliĝi al ĝi kaj varbi por ĝi novajn adeptojn. La kotizo estas DU pesetoj (unua kotizo 2,50 pro la membrokartoj). Sendu la kotizon al la sekretario, S-ro Mariano Mojado, strato Abascal, 13, Madrid. Se vi sendus samtempe TRI pliajn pesetojn por subteni la propagandon per ĉi tiu gazeto vi ricevos akurate kaj ĉiumonate ĝin.

Eksterlandanoj, sendintaj KVIN sv. fr., ricevos la gazeton.

Ĉiu sendu la monon poŝtgire al S-ro Mojado kaj enlandanoj povas pagi per poŝtmarkoj en rekomendita letero.

INTERŜANGO nur po du specimenoj.

Gazeton, presaĵojn, materialon, k. c., sendu al la Redakcio.

Kiu ne volas

malprogresiĝi je la

NOVA TENDENCO

de 'a tuta mondo

tiu tuj skribu por ekhavi senpagajn specimenojn de la

Esperanta monata gazeto

“OOMOTO”

al

OOMOTO PROPAGANDA OFICEJO

Kameoka, Kioto-fu,

Japanujo.

Presejo de «El Financiero», S. A. « Strato de Ibiza, 13 » Madrid